

Η “άλιευτική” φιλοσοφία του Χριστιανισμού

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση:<http://bitly.com/1Lm1LRp>]

4. Τι εννοεί ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος με τη φράση «**θεολογούμε αλιευτικώς και όχι αριστοτελικώς**»;

Δεν εννοεί προφανώς πως θεολογούμε δίχως την επικουρία της φιλοσοφίας. Ο ίδιος άλλωστε υπήρξε από τους πιο αδίστακτους χρήστες της κλασσικής φιλοσοφίας στα έργα του, στην δε ποίησή του χρησιμοποιεί την αττική διάλεκτο και ομηρικά μέτρα, πράγμα που του επιτρέπει να καυχάται έναντι των εθνικών «ἄττικός σύ τὸν λόγον; Ἄττικοί καὶ ἡμεῖς» (Επιστολή 188, PG 37, 308). Αυτό που εννοεί ο ιερός Πατήρ με την φράση του αυτή είναι νομίζω το εξής: πως η δική μας θεολογία δεν είναι περιορισμένη εντός των αμιγώς φυσικών προϋποθέσεων τις οποίες θέτει ως αφετηρία της η Αριστοτελική θεολογία (για παράδειγμα το μοντέλο των τεσσάρων αιτιών), αλλά σαγηνεύεται (“άλιευτικῶς”) από τον υπερφυσικό λόγο της αποκεκαλυμμένης αλήθειας. Μιλώντας, όμως, έτσι μπορεί να δώσουμε την λανθασμένη εντύπωση πως η Χριστιανική θεολογία ανθίσταται στον ορθό λόγο, στην επιστήμη, κ.λπ., δίνοντας προτεραιότητα στο ακατανόητο, το ακατάληπτο, το μυστηριώδες, ενώ η Αριστοτελική θεολογία θέτει τις βάσεις για την κατανόηση της φύσεως.

Πηγή: thesvitis.blogspot.com

Στην πραγματικότητα, δηλαδή στην ιστορία, το ακριβώς αντίθετο συνέβη. Η Αριστοτελική θεολογία επειδή θεωρούσε τους πλανήτες θεούς ή ένθεους (προκειμένου να δικαιολογήσει την κίνησή τους) αναγκάστηκε να διαιρέσει το σύμπαν σε δύο επίπεδα: το υποσελήνιο και το υπερουράνιο. Για τον Αριστοτέλη οι γνωστικές αρχές που επιτρέπουν την κατανόηση του υποσελήνιου επιπέδου δεν μπορούν να εφαρμοστούν στο υπερουράνιο. Επιπλέον για τον Αριστοτέλη ο κόσμος είναι αιώνιος, άρα, όμως, και κατ' ουσίαν άγνωστος (τουλάχιστον στην υπερουράνια πραγματικότητά του). Για τους Χριστιανούς αφετηρία υπήρξε ο Γραφική μαρτυρία της εκ του μηδενός δημιουργίας του κόσμου. Αυτό σήμαινε

πρώτον, πως ο Αριστοτελικός διαχωρισμός δεν ίσχυε και άρα όποιοι φυσικοί νόμοι ισχύουν στην γη ισχύουν και στα πέρατα του σύμπαντος αφού αυτό το όλον είναι μία και η αυτή δημιουργία, και δεύτερον, πως ως κτιστός ο κόσμος έχει αρχή, είναι δηλαδή πεπερασμένος και άρα μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο της γνώσης.

Την κριτική αυτή στην Αριστοτελική κοσμολογία άσκησε πρώτος ο Ιωάννης ο Φιλόπονος, από τον Φιλόπονο την ανέλαβε ο επίσκοπος Grosseteste και ο ιερέας και επιστήμονας Jean Buridan. Ήταν το έργο του τελευταίου που γνώρισε ο Νεύτωνας και οδηγήθηκε στην διατύπωση της νεωτερικής φυσικής. Εν τέλει ήταν υπεύθυνο αυτό το “αλιευτικώς” για την γέννηση της σύγχρονης φυσικής που τόσο αντιπαθούν όσοι επικαλούνται το “αλιευτικώς” ως ανάχωμα έναντι της προόδου. Αν θέλουν πράγματι να παραμείνουν στην προνεωτερική εποχή ας προτιμήσουν το “αριστοτελικώς.”

5. Ο ορθόδοξος λόγος και η ορθόδοξη πνευματικότητα συμβάλλουν στον αγιασμό του ανθρώπου. Η φιλοσοφία σε τι χρησιμεύει στη ζωή του ανθρώπου; Ποιον σκοπό εξυπηρετεί;

Η φιλοσοφία ειδώθηκε από την Εκκλησία σε αντιστοιχία με τον Ιουδαϊκό Νόμο —όπως, δηλαδή, ο Νόμος δόθηκε στους Ιουδαίους έτσι και η φιλοσοφία δόθηκε στους Έλληνες και εν γένει στους εξ εθνών Χριστιανούς ως “παιδαγωγός εις

Χριστόν” (Γαλ. 3:24). Έτσι συναντάμε στους νάρθηκες των παλαιών εκκλησιών αγιογραφημένους τους αρχαίους φιλοσόφους (όπως τον Πυθαγόρα, τον Σωκράτη, τον Αριστοτέλη) σε αντιστοιχία με τους προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης. Ο ρόλος της φιλοσοφίας και της γνώσης δεν μπορεί να είναι ποτέ από μόνος του σωστικός ή αγιαστικός. Εδώ ακριβώς φανερώνεται η ασυμμετρία μεταξύ γνώσης και πίστης: η πίστη σώζει, η γνώση όχι. Υπήρξε κάποτε στην ιστορία της Εκκλησίας μια σέκτα ανθρώπων που πίστευε πως κατείχαν μια μυστική γνώση και πως αυτή η γνώση τους προσέδιδε ξεχωριστά χαρακτηριστικά, τους ξεχώριζε δηλαδή από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Ονομάστηκαν Γνωστικοί. Η επιρροή του Γνωστικισμού δεν εξαλείφθηκε εντελώς ποτέ από την ιστορική πορεία της Εκκλησίας. Επανεμφανίζεται κατά καιρούς με διάφορα ονόματα, μέχρι και στις μέρες μας.

Για κάποιους ανθρώπους η επαφή τους με την γνώση σημαίνει την αμφισβήτηση της πίστεως. Αυτό είναι ένα φυσιολογικό στάδιο στην ωρίμανση του ανθρώπου, καθ’ ότι η αφελής πίστη (αυτήν που “κληρονομήσαμε” από την οικογένειά μας) πρέπει να τεθεί υπό αμφισβήτηση. Πολλοί δυστυχώς σταματούν σε αυτό το στάδιο και μένουν, ούτως ειπείν, αιωνίως επαναστατημένοι έφηβοι. Είναι ωραίο για έναν έφηβο να επαναστατεί. Όταν, όμως, ο έφηβος μεγαλώνει και έχει παραμείνει στην εφηβική συμπεριφορά του, τότε το θέαμα είναι αποκαρδιωτικό. Η “εφηβική” αμφισβήτηση είναι ένα στάδιο μεταβατικό, ο σκοπός τους είναι να βοηθήσει τον άνθρωπο να επανακαλύψει την πίστη του, τούτη τη φορά δυναμωμένη από την γνώση (δυναμωμένη ακριβώς γιατί έχει περάσει από την κάμινο της αμφισβήτησης). Αυτή είναι η υπηρεσία, αν θέλετε, που προσφέρει η γνώση στην πίστη.

[Συνεχίζεται]

Επιμέλεια Συνέντευξης: Ηρακλής Φίλιος